

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN HAK, GÖREV VE SORUMLULUKLARA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ*

OPINIONS OF FOREIGN NATIONALS STUDYING IN TURKEY ON RIGHTS, DUTIES AND RESPONSIBILITIES

Hacer YALABAÇOĞLU¹ Emine KARASU AVCI²

Makale gönderim tarihi: 25 Şubat 2023

Makale kabul tarihi : 8 Mayıs 2023

Özet

Sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik sebeplerle göçler gerçekleşmektedir. Türkiye de bu göç dalgasından etkilenen ülkelerden birisidir. Bu araştırmada, Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin vatandaşlık hak, görev ve sorumluluklara yönelik görüşlerinin tespiti amaçlanmaktadır. Araştırmada olgubilim modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, ortaokul 8.sınıf düzeyindeki 30 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış mülakat formuyla elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Araştırmada öğrenciler ülkemizde hakların ihlaline yönelik bir engelle karşılaşmadıklarını; iyi ve etkili vatandaş olmak için sosyal bilgiler dersiyile ilgili kazanımları edindiklerini; ülkemizi kişisel hak ve hürriyetler konusunda kendi ülkelerine göre daha gelişmiş bulduklarını ifade etmektedirler.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, yabancı uyruklu öğrenci, hak, görev ve sorumluluk.

Abstract

Migration takes place for social, political, cultural and economic reasons. Turkey is one of the countries affected by this intense migration wave. In this research, it is aimed to determine the views of foreign students studying in Turkey on citizenship rights, duties and responsibilities. The phenomenological model was used in the study. The study group of the research consists of 30 foreign students at the 8th grade of secondary school. In the research, the data were obtained with a semi-structured interview form. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method. In the research, the students stated that they did not encounter any obstacles to the violation of rights in our country; they have acquired the achievements related to the social studies course in order to be a good and effective citizen; They state that they find our country more developed than their own countries in terms of personal rights and freedoms.

Keywords: Social sciences, foreign student, right, duty and responsibility.

*Çalışma, birinci yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

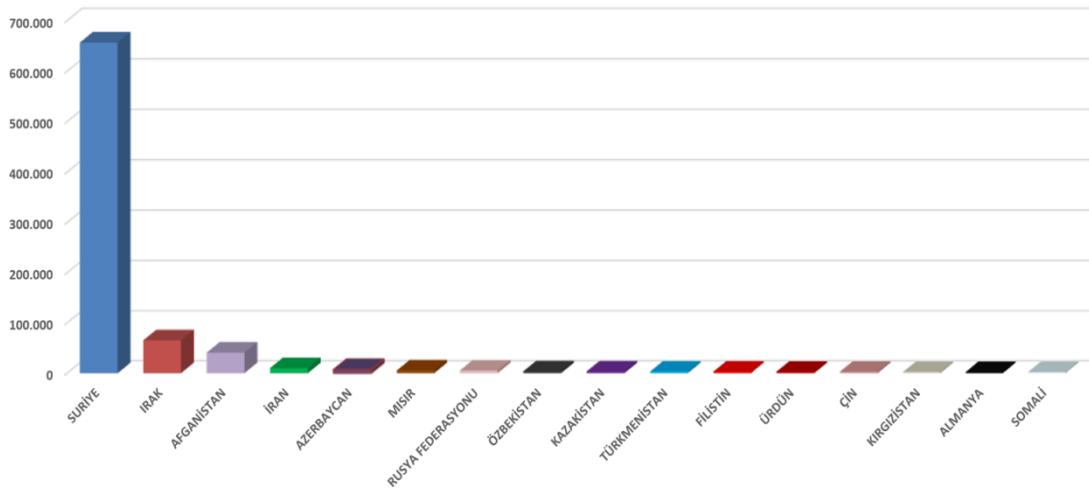
1 Bilim uzmanı, MEB, f_yalabacoglu@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5855-0193

2 Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, eavci@kastamonu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3135-2557

GİRİŞ

İnsanoğlunun asırlardır çevresiyle mücadele halinde olması göç hareketini meydana getirmektedir. İnsanlar doğanın zor ve elverişsiz koşullarından kurtulabilmek ve daha güvenli olabileceği bir ortamda hayatlarını sürdürebilmek için göç etmektedirler. Bu göç hareketlerinin sonucu olarak farklı kültür ve milletten olan insanlar birbirleri ile kaynaşmaktadırlar. Bu nedenle, kaynaşan insanlar için tek bir milletten ya da tek bir kültürden söz etmek mümkün olmayacaktır. Bu farklılıkların ortak bir amaç çerçevesinde bir araya getirilmesi ancak bireylere vatandaşlık bilincinin kazandırılması ile mümkündür. Bu bağlamda birbiriyle kaynaşan toplumlarda eğitim kavramının daha da önemli olduğu görülmektedir. Çünkü toplumlar eğitim sistemleri ile bireylerin gelişmesini, medenileşmesini ve sahip oldukları ortak kültürün devamlılığını sağlayarak farklı nitelikler taşıyan bireylerin bir arada yaşamasını da kolaylaştırırlar.

Türk Dil Kurumu (2021) "göç" kavramını; "Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret." şeklinde tanımlamaktadır. Göç olayı, ulusal sınırlarımız içinde gerçekleşebilir. Yabancı ülkelere bizim ülkemize ya da kıtadan kıtaya da meydana gelebilir (Özdemir, Benzer ve Akbaş, 2009). Ülkelerindeki savaş ve işgal gibi sebeplerle Suriyeliler ülkemize göç etmişlerdir. Suriyeliler gibi benzer nedenlerle Türkiye'ye göç eden Iraklılar ile diğer bazı uluslar da ülkemiz topraklarında konaklamaktadır. Göç eden bu insanların bir bölümü kamplara yerleştirilmektedir. Diğer bir bölümü ise, Türkiye coğrafyasının çeşitli noktalarına dağılmış durumdadır (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği [UNCHR], 2017; Şimşir ve Dilmaç, 2018). Türkiye birçok insan için güvenli bir liman ve açık bir kapı olma özelliği göstermektedir. Bu durum son yıllarda ülkemize yapılan göçün artmasına yol açmaktadır. Bazı komşu ülkelerin yaşadıkları siyasal, sosyal ve ekonomik problemler ülkemize olan göç etme eylemini devamlı kılmaktadır.

Şekil 1. 2021 yılı Ekim ayına ait verilere göre Türkiye’de öğrenim gören yabancı öğrencilerin dağılımı (<https://hbogm.meb.gov.tr>)

2021 Ekim ayı verilerine göre T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durumlarda Eğitim Daire Başkanlığı ülkemizdeki yabancı öğrenci dağılımının sırasıyla Suriye, Irak ve Afganistan olarak belirtmektedir (<https://hbogm.meb.gov.tr>). Özellikle son zamanlarda yoğun bir mülteci akını ile karşı karşıya olan ülkemizde ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olarak ilerde bazı problemlerle karşılaşılabilir. Buna göre ortaya çıkabilecek olumsuz durumlara yönelik göçmen ve yabancılara ilişkin ülkemizde vatandaşlık eğitiminin önemli bir yeri olduğu görülmektedir.

Göç etme durumu sonucunda; yerleşik bir kültürden ayrılma ve yeni bir dil ve kültür ile karşılaşma kişilerde uyum problemlerini de beraberinde getirmektedir. Bir insanın doğup büyüdüğü çevreden ve ait olduğu kültürden bir anda kopması elbette ki bazı davranışsal sorunları yaşama ihtimalini de

ortaya çıkarmaktadır. Bu durum toplumsal sorunların ortaya çıkmasına da neden olmaktadır. Göçmen ailelerin çocukları da birçok problem ile karşılaşmaktadırlar (Uluocak, 2009; Özdemir vd., 2009; Güneş, 2013).

Temelinde iyi ve etkili vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersinin bireyleri topluma, geleceğe ve hayata hazırlama amacı bulunur. Ayrıca bu dersin gelişime, değişime, teknolojiye ve bilime hazırlamak gibi amaçları da mevcuttur. Sosyal Bilgiler dersi, bu amaçlara ulaşabilmek için programın disiplinler arası yapısının bir gereği olarak birçok sosyal bilim disiplininden, insan hakları, vatandaşlık ve demokrasi gibi konulardan ve diğer ilgili derslerin içeriklerinden yararlanmaktadır.

Son yıllarda ülkemizde yaşanan bu göç hareketleri ile birlikte bazı problemlerle karşılaşmaktadır. Ülkemizde olduğu gibi birden çok kültürel yapının bir arada yaşadığı toplumlarda, yabancı uyruklular ile birlikte yaşama olgusu geliştirmenin önemini ortaya çıkarmaktadır. Bu durum yabancı uyruklu öğrencilerin hem topluma hem de okula uyum süreçlerinde çeşitli problemleri de beraberinde getirmelerine neden olmaktadır. Bu problemler duygusal, sosyal ve kültürel uyum problemleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil, davranış, yalnızlık, ekonomik vb. sorunlar yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları başlıca problemlerdir (Kaştan, 2015). Dünya üzerindeki sosyal, politik, ekonomik ve kültürel farklılıklardan doğan problemlerle ilgili bilgi sahibi aynı zamanda çeşitli ulusal, sosyal, kültürel ya da dini kimliklere karşı saygılı bilinçli bireylerin yetiştirilmesi önemlidir (Wintersteiner, Grobbauer, Diendorfer ve Juarez, 2015). Toplumdaki bu kültürel çeşitliliği, toplum için yarar sağlar bir duruma dönüştürebilmek için toplum içinde yaşayan bütün bireylere iyi bir vatandaş olma anlayışı kazandırılmalıdır. Sosyal Bilgiler bünyesinde verilen vatandaşlık eğitimi de, vatandaşlık bilincini kazandırmada temel bir yapı taşı özelliği taşımaktadır (Turan, Karasu-Avcı ve Faiz, 2019). Bireylerin tanımadığı ya da bilmediği bir ortama alışması ve ait hissetmesi oldukça güçtür. Sosyal Bilgiler, bireylere yaşadığı bölgeyi ve insanları tanıtarak onların topluma uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bu durum, toplumda ortak bir anlayış yaratılmasına da katkı sağlar (Karasu-Avcı ve İbret, 2018). Ülkemizde birçok kültürü bünyesinde barındıran bir yapıya sahiptir. Bu yapıya sahip ülkelerin, vatandaşlarına iyi vatandaş olma bilincini kazandırabilmesi önemlidir. Çünkü iyi bir vatandaş, haklarını ve sorumluluklarını bilir, sosyal hayata katkı sağlar, özgürlüklere saygı gösterir, ülke kaynaklarına saygılıdır ve çevreye karşı da duyarlıdır (Tatan, 2016). Birden fazla kültürel yapının bulunduğu toplumlar için bütün bu etkenler bir ülkenin var olabilmesi, bütünlüğünü koruyabilmesi ve devamlılığını sağlayabilmesi için önemlidir. Bu nedenle ülkemize herhangi bir sebeple göç eden bireylere vatandaşlık bilinci mutlaka kazandırılmalıdır.

Alanyazında yabancı uyruklu öğrenciler ve vatandaşlık eğitimi konularıyla ilişkilendirilmiş çeşitli çalışmalar olduğu (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010; Özçetin, 2013; Tatan, 2016; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016; Sönmez ve Tatan, 2017; Şimşir ve Dilmaç, 2018; Özdemir, 2018) görülmektedir. Bu çalışmalar incelendiğinde, yabancı uyruklu öğrencilerin hak, görev ve sorumluluklarına ilişkin görüşlerinin ele alındığı bir çalışmaya ise Tatan (2016) dışında rastlanmamaktadır. Bu araştırma ile alanyazındaki bu eksikliği gidermek ve yabancı uyruklu öğrencilerin hak, görev ve sorumluluklara ilişkin görüşlerini tespit etmek amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın temel problemi "Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin hak, görev ve sorumluluklara yönelik görüşleri nelerdir?" olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, sosyal olguları içinde bulunduğu çevrede araştırılan ve bu çevreyi dikkatle inceleyen araştırma yöntemidir (Büyüköztürk vd., 2012). Bu araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin hak, görev ve sorumluluklara yönelik görüşlerini incelemek amaçlandığı için bu yöntemden yararlanılmıştır. Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin deneyimlerinden yararlanılarak görüşleri alındığı için nitel araştırma türlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim, yaşadığımız dünyada edindiğimiz deneyimlere yönelik algılarımızı, yönelimlerimizi ve tercihlerimizi ortaya koyan nitel araştırma desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma ve Yayın Etiği

Kastamonu Üniversitesi Etik Kurulunun 25.03.2021 tarih ve 46 sayılı yazısı ile etik açıdan uygun görülmüştür

Çalışma grubu

Bu araştırmada, çalışma grubu 2020-2021 eğitim ve öğretim yılı bahar yarıyılında Kastamonu ilinin Merkez ilçesinde bulunan ortaokullarda 8. sınıf düzeyinde öğrenimlerini sürdüren 30 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada amaçlı örnekleme türlerinden birisi olan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, belirlenen ölçütleri taşıyan katılımcıların araştırmaya katıldığı örneklemedir (Coolican, 2009). Bu araştırmada 5., 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersini almış 8. sınıfta öğrenimlerini sürdürmekte olan yabancı uyruklu öğrencilerin katılımı amaçlandığı için bu örneklem türü tercih edilmiştir. Kastamonu ilinin Merkez ilçesindeki ortaokullarda gerçekleştirilen araştırmada yabancı uyruklu öğrencilere yönelik demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmektedir:

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Rumuz	Cinsiyet	Yaş	Geldiği Ülke	Kalma Süresi
K-1	Kız	15	Afganistan	6
K-2	Kız	13	Irak	8
K-3	Kız	15	Afganistan	3
K-4	Kız	15	Irak	6
K-5	Kız	13	Irak	5
K-6	Kız	14	Irak	4
E-7	Erkek	15	Irak	7
K-8	Kız	15	Irak	5
E-9	Erkek	14	Afganistan	5
K-10	Kız	15	Irak	5
E-11	Erkek	15	Afganistan	5
K-12	Kız	14	Afganistan	2
E-13	Erkek	14	Afganistan	5
K-14	Kız	14	Irak	5
E-15	Erkek	15	Afganistan	4
K-16	Kız	14	Afganistan	3
E-17	Erkek	14	Irak	8
K-18	Kız	15	Irak	5
E-19	Erkek	14	Afganistan	4
K-20	Kız	15	Afganistan	7
E-21	Erkek	15	Afganistan	5
K-22	Kız	15	Afganistan	5
E-23	Erkek	13	Afganistan	3
K-24	Kız	13	Irak	4
K-25	Kız	15	Irak	7
K-26	Kız	15	İran	5
K-27	Kız	15	Irak	8
K-28	Kız	15	İran	6
K-29	Kız	14	Irak	8
K-30	Erkek	14	Afganistan	4

Araştırmada katılımcıları, 21 kız ve 9 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrenciler, 13-15 yaş aralığında değişim göstermektedir. Öğrencilerin 14’ü Afganistan; 14’ü Irak ve 2’si İran’dan gelmiştir.

Öğrencilerin ülkemizde buldukları süreler incelendiğinde 4 öğrencinin 8 yıl; 3 öğrencinin 7 yıl; 3 öğrencinin 6 yıl; 1 öğrencinin 5,5 yıl; 10 öğrencinin 5 yıl; 5 öğrencinin 4 yıl; 3 öğrencinin 3 yıl ve 1 öğrencinin de 2 yıldır ülkemizde yaşadığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Gerekli izinlerin alınmasının ardından Milli Eğitim Müdürlüğü izni alındıktan sonra yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullardaki okul müdürleri ile iletişime geçilmiştir. Daha sonra yabancı uyruklu öğrenciler ile iletişime geçilerek her birinden randevu alınmıştır. Uygun gün ve saatlerde katılımcılar ile görüşme gerçekleştirilmiştir. 8.sınıf düzeyinde 20 yabancı uyruklu öğrenciye ulaşılmış ve yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. 8.sınıf öğrencisi olup ancak pandemi nedeniyle okula devam etmeyen 10 yabancı uyruklu öğrenciye ise mahalle muhtarları aracılığı ile ulaşılarak yarı yapılandırılmış mülakat formu uygulanmıştır. Görüşme öğrencilerin kayıtlı bulunduğu okullarda gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında araştırmacı, öğrencilerden sorulara ilişkin görüşlerini yazmalarını istemiştir. Bu süreçte Türkçeyi tam olarak bilmeyen ya da anlamakta zorlanan öğrencilerde (K-3, K-12, K-16 ve E-23) kendi aralarından Türkçeyi iyi bilen tercümandan faydalanılmıştır.

Araştırmada, veri toplama aracı araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır. Araştırmacı başlangıçta, konu ile ilgili alanyazını taramıştır. Daha sonra yarı yapılandırılmış bir mülakat formu hazırlanmıştır. Hazırlanan formdaki sorular, 4 sosyal bilgiler eğitimi akademisyeni ve 1 ölçme ve değerlendirme akademisyeni tarafından incelenmiştir. Akademisyenlerin önerileri doğrultusunda sorular üzerinde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu sorular ilk önce 3 yabancı uyruklu öğrenciye pilot olarak uygulanmıştır. Bu uygulama ile yabancı uyruklu öğrencilerin mülakat sorularına verdikleri cevaplar incelenerek sorular yeniden gözden geçirilmiştir. Pilot uygulamaya katılan 3 öğrenci araştırmanın dışında tutulmuştur. Araştırmada şu sorular öğrencilere yöneltilmiştir:

1. Size göre vatandaşlık kavramı ne ifade etmektedir?
2. Sosyal bilgiler dersi ile vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları arasında nasıl ilişki vardır?
3. Sosyal bilgiler dersinde hangi vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları öğretilmektedir?
4. Türkiye’de vatandaşlık haklarıyla ilgili problem yaşamakta mısınız? Yaşamakta iseniz neler olduğunu belirtiniz.
5. Vatandaşlık hak, görev ve sorumluluğunuzu bilmeniz ve kullanmanızda problem yaşadığınız bu problemlerin çözülmesinde sosyal bilgiler dersinin katkılarına yönelik görüşleriniz nelerdir?

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin görüşme ve gözlem aşamalarında kullanılan sorular ya da boyutlar temel alınarak sunulmasıdır. Bu analiz tekniğinde bireylerin görüşlerini etkili bir şekilde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada öncelikle yabancı uyruklu öğrencilere K-1, K-2, E-3, K-4, .., E-13, E-14, E-15, K-30 şeklinde kodlar verilmiştir. Daha sonra veriler her bir soru bazında incelenerek benzerlik ve farklılık gösteren noktalara göre kodlamalar yapılmıştır. Bu kodlar benzerlik ve farklılıklarına göre tablolara kategoriler halinde aktarılmıştır.

Geçerlilik ve güvenilirlik bilimsel çalışmalarda inandırıcılığı sağlayan iki önemli etkidir. Nitel çalışmalarda güvenilirlik, bir başka araştırmacı ya da yöntemle benzer nitelikte sonuçlar elde edilmesi durumudur. Nitel araştırma yönteminde geçerlilik ise, araştırmacıların verileri olabildiğince nesnel analiz etmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 256). Bu araştırmada güvenilirliği sağlamak için analizci üçgenlemesinden faydalanılmıştır. Analizci üçgenlemesi, aynı verileri bir ya da birden çok kişinin özerk bir şekilde analiz etmesi ve bu analizlerin mukayese edilmesi durumudur (Patton, 2014). Bu araştırmada güvenilirlik, ulaşılan verilerin iki araştırmacı tarafından analiz edilmesi ve farklı

düşünülen kısımlarda bir araya gelip ortak bir karara varılması ile elde edilmeye çalışılmıştır. Yine güvenilirliği sağlamak için doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu araştırmada geçerliliği sağlamak için ise, detaylı olarak çalışma içerisinde tüm süreçlere yer verilmiş olup beyan edilen görüşler tarafsız bir tutumla değerlendirilerek geçerlilik artırılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde bulgulara yer verilmektedir.

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada ilk olarak yabancı uyruklu öğrencilere “Size göre vatandaşlık kavramı ne ifade etmektedir?” sorusu sorulmuştur. Yabancı uyruklu öğrencilerin araştırmanın bu sorusuna ilişkin görüşlerine Tablo 2’de yer verilmektedir.

Tablo 2. Yabancı uyruklu öğrencilerin vatandaşlık kavramına yönelik görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Vatanseverlik ve milliyetçilik	E-9, K-10, E-15, K-16, E-19, K-20, E-21, K-24	8
Ülkeye bağlılık ve aitlik	K-1, K-5, K-22, E-23, K-29, K-30	6
Türk milliyetine mensupluk	K-2, K-3, K-4, K-6, K-14	5
İyi insan olma ve yardımseverlik	K-12, E-13, K-26, K-27	4
Türkiye’de yaşamak	K-8, K-18, K-25	3
Her bireyin vatandaş olduğu algısı	E-11, E-17	2
Kurallara uyma	E-15, K-28	2
Ülke vatandaşlığı almak	E-7	1
Toplam		31

Araştırmada bu soruya öğrencilerin farklı cevaplar verdiği görülmektedir. Yabancı uyruklu öğrenciler en fazla sırasıyla vatanseverlik ve milli unsurlar (f=8), ülkeye bağlılık ve aitlik (f=6), Türk milliyetine mensupluk (f=5), iyi insan olma ve yardımseverlik (f=4) ve Türkiye’de yaşamak (f=3) kategorilerine ilişkin görüş belirtmişlerdir. Buna göre yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğunun vatandaşlık kavramını bir ülkenin vatandaşlığını almak, Türk vatandaşlığı ve vatandaşın ülkeye aitliği ve bağlılığı, milliyetçilik ve vatanseverlik kategorileri ile ilişkilendirdikleri söylenebilir.

“Vatanseverlik ve milliyetçilik” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-9 “Milliyetçilik, vatanına sahip çıkan, vatansever olması.”

K-24 “Vatanını seven kişi, dürüst.”

Ülkeye bağlılık ve aitlik” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-29 “Bir ülkeye ait olduğunu belirten kavram.”

K-30 “Ülkesine bağlı ve saygı duyan.”

“Türk milliyetine mensupluk” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-6 ve “Türk vatandaşını ifade eder.”

“İyi insan olma ve yardımseverlik” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-13“Onlar yardım sever.”

K-27 “İyi insan.”

“Türkiye’de yaşamak” kategorisine ilişkin bazı öğrencilerin görüşleri aşağıda verilmektedir:

K-18“Türkiye’de yaşayan kişilerdir”.

K-25“Türkiye’de kalmayı ifade eder.”

“Her bireyin vatandaş olduğu algısı” kategorisine ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

E-11“Bütün bireyler birer vatandaşdır.”

E-17 “Bir ülkedeki kişiler.”

“Kurallara uyma” kategorisine ilişkin bazı öğrenci görüşleri aşağıdaki gibidir:

E-15 “... Kurallara uymak.”

K-28 “Kurallara uyan kişi.”

“Ülke vatandaşlığı alma” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-7 “Bir ülkenin vatandaşlığını almak.”

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilere “Sosyal bilgiler dersi ile vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları arasında nasıl ilişki vardır?” sorusu sorulmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin görüşlerine Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları arasındaki ilişkiye yönelik görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Görev ve sorumluluk bilinci	K-1, K-3, E-7, E-9, K-10, E-11, K-12, E-13, K-18, E-19, E-21, K-26, K-27, K-28	14
Haklarını öğrenme	K-2, K-3, E-9, K-10, E-17, E-19, K-20, K-27, K-29	10
Dersin içeriğini oluşturması	K-6, K-22, E-23, K-25	4
Kanunların öğretilmesi	E-15, K-24, K-30	3
Hak arama	K-4, K-14, K-16	3
İlişki bulmuyorum	K-5	1
Toplam		35

Yabancı uyruklu öğrencilerin bu araştırma sorusuna ilişkin görüşleri sırasıyla görev ve sorumluluk bilinci (f=14), haklarını öğrenme (f=10) ve dersin içeriğini oluşturması (f=4) şeklindedir. Buna göre yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal bilgiler dersiyle görev ve sorumluluk bilinci kazandıklarını ve bu dersin olumlu açıdan katkılar sağladığını belirttikleri söylenebilir.

“Görev ve sorumluluk bilinci” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-3 “Evet ilişki vardır. Sorumluluklarımı ve sosyal bilgiler dersinde öğrendim.”

K-18 “İlk önce görevimizi bilmemiz gerekir ki sorumluluğumuzu yerine getirelim. Bunu yaptığımız zaman kimsenin hakkını yememiş oluruz. Bu bahsettiklerimi sosyal bilgiler ve vatandaşlık dersinde öğrendim.”

“Haklarını öğrenme” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-17 “ Bir ilişki var bütün haklarımı bu derste öğrendim.”

K-20 “İlişki vardır. Vatandaşlık ile ilgili haklarımı sosyal dersi ile öğrendim.”

“Dersin içeriğini oluşturması” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-6 “İlişki vardır.”

E-23 “Evet var.”

“Kanunların öğretilmesi” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşlerine aşağıdaki gibidir:

E-15 “Var. Kanunlar öğretildi.”

K-30 “İlişki vardır. Kanunlara uymayı öğretiyorlar.”

“Hak arama” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

K-4 “Evet vardır. Görevlerimi ve haklarımı aramayı öğrendim.”

K-16 “Var hakkımı aramayı biliyorum.”

“İlişki bulmama” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-5 “Olumsuzdur.”

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilere “Sosyal bilgiler dersinde hangi vatandaşlık hak, görev ve sorumluluklar öğretilmektedir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin görüşleri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4. Yabancı uyruklu öğrencilere sosyal bilgiler dersi kapsamında hangi vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukların kazandırıldığına ilişkin görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Kanunlara uyma görevi	K-16, E-17, K-20, K-22, K-24, K-25, K-27, K-29	8
Vergi verme görevi	K-4, E-9, K-12, E-13, E-15, K-20, K-28, K-29	8
Askerlik yapma görevi	E-7, E-11, E-13, E-15, E-19, K-22	6
Eğitim hakkı	K-3, K-4, K-5, K-6, K-8, K-18	6
Siyasi katılım hakkı	K-10, E-11, E-17, E-19, K-24	5
Yaşama hakkı	K-5, K-6, K-8, K-18	4
Çevreyi koruma görevi	K-1, E-9, K-28, K-30	4
Olumlu tutum	K-2, E-13, E-23, K-26	4
Saygı hakkı	K-12, K-29	2
Sorumluluk	E-21, K-30	2
Dilekçe hakkı	E-7	1
Eşitlik hakkı	K-2	1
Özgürlük ve güvenlik hakkı	K-18	1
Din ve vicdan hürriyeti hakkı	K-14	1
Toplam		53

Tablo 4’e göre öğrenciler sırasıyla kanunlara uyma (f=8), vergi verme (f=8), askerlik yapma (f=6) ve eğitim hakkı (f=6) şeklinde cevaplamışlardır. Buna göre yabancı uyruklu öğrencilerin, sosyal bilgiler dersiyile çeşitli hak, görev ve sorumluklara yönelik kazanımlar elde ettikleri söylenebilir.

“Kanunlara uyma” görevi kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-25 “Kanunları çiğnememek.”

K-29 "Kanunlara uymayı öğreniyoruz."

"Vergi verme" görevi kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-15 "Vergi vermek."

K-29 "... Vergi vermeliyiz."

"Askerlik yapma görevi" kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-19 "Askerlik yapmak."

K-22 "... Erkeklerin askerlik yapması."

"Eğitim hakkı" kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıdaki gibidir:

K-3 "Eğitim alma hakkımızı öğrendik."

K-4 "Eğitim hakkı."

"Siyasi katılım hakkı" kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

K-10 "Oy vermek. Ülke başına kimi seçeceğim öğretiliyor. Bu güzel."

E-17 "Seçme seçilme hakkı."

"Yaşam hakkı" kategorisine yönelik öğrencileri aşağıda yer almaktadır:

K-8 "Yaşam hakkı. Savaş olursa ölürüz."

K-18 "Yaşam hakkı."

"Çevreyi koruma görevi" kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-28 "Çevreyi temiz tutmak okuldaki eşyalara zarar vermemek."

K-30 "Yerlere çöp atmamak."

"Olum tutum" kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

K-2 "Her şeyi öğrettiler öğrendim."

E-13 "Sosyal bilgiler öğretmenimiz görev ve sorumlulukları anlattı."

"Saygı hakkı" kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-12 "Kültürlere saygı."

E-21 "Saygılı olmak güzeldir."

"Sorumluluk" kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-12 "Tarihe sahip çıkmayı öğrendim."

K-30 "Zor durumdaki birine yardım etmeyi öğretiyorlar."

"Dilekçe hakkı" kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

E-7 "... Dilekçe vermek."

“Eşitlik hakkı” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıda yer almaktadır:

K-2 “... Irkçılık yapmamayı öğrendim.”

“Özgürlük ve güvenlik hakkı” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-18 “Serbest giyinme hakkı.”

“Din ve vicdan hürriyeti” kategorisine ilişkin öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

K-14 “Dinimi özgürce yaşamak en güzeli.”

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilere “Türkiye’de vatandaşlık haklarıyla ilgili problem yaşamakta mısınız? Yaşamakta iseniz neler olduğunu belirtiniz.” sorusu yöneltilmiştir. Bu doğrultuda öğrencilerin görüşleri Tablo 5’te yer almaktadır.

Tablo 5. Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’de vatandaşlık haklarıyla ilgili problem yaşama durumları ve bunların neler olduğuna ilişkin görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Problem yaşamadım	K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6, E-7, K-8, K-10, E-11, E-13, K-14, E-15, K-16, E-17, E-19, E-21, K-22, E-23, K-24, K-25, K-26, K-27, K-28, K-29, K-30	26
Problem yaşadım	E-9, K-12, K-18, K-20	4
Toplam		30

Tablo 5’e göre öğrencilerin çoğunluğu problem yaşamadım (f=26) şeklinde cevap vermişlerdir. Buna karşın problem yaşadığını (f=4) belirten öğrenciler de bulunmaktadır. Buna göre öğrencilerin çoğunluğunun Türkiye’de vatandaşlık hakları ile ilgili herhangi bir problem yaşamadıkları söylenebilir.

“Problem yaşamadım” kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

K-10 “Problem yaşamadım. Türkiye çok eşitlikçi bir ülke.”

E-19 “Yabancı hakları Türkiye’de korunuyor. Problem yaşamıyorum.”

“Problem yaşadım” kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-9 “Kiralık ev bulmakta zorlanıyoruz. Ödemeyiz diye önyargılı davranıyorlar.”

K-18 “Evet yaşadım. Bursluluk sınavına giremiyoruz.”

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada yabancı uyruklu öğrenciler “Vatandaşlık hak, görev ve sorumluluğunuzu bilmeniz ve kullanmanızda problem yaşadysanız bu problemlerin çözümlenmesinde sosyal bilgiler dersinin katkılarına yönelik görüşleriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Bu doğrultuda öğrencilerin görüşleri Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. Yabancı uyruklu öğrencilerin vatandaşlık hak, görev ve sorumluluklarını bilmede ve kullanmada sosyal bilgiler dersinin katkılarına yönelik görüşleri

Kategoriler	Katılımcılar	f
Problem yaşamadım	K-1, K-2, K-3, K-4, K-5, K-6, E-7, K-8, K-10, E-11, E-13, K-14, E-15, K-16, E-19, E-21, K-22, E-23, K-24, K-25, K-26, K-27, K-28, K-30	24

Sosyal bilgiler dersi katkı sağladı	E-9, E-17, K-20, K-29	4
Sosyal bilgiler dersi katkı sağlamadı	K-12, K-18	2
Toplam		30

Tablo 6 incelendiğinde öğrenciler sırasıyla problem yaşamadım ($f=24$) ve sosyal bilgiler dersi katkı sağladı ($f=4$) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin tamamına yakınının ülkemizde de vatandaşlık haklarını, görevlerini ve sorumluluklarını bilme ve kullanmada bir problem yaşamadıkları görülmektedir. Bazı öğrenciler ise yaşadıkları problemlerin çözümlenmesinde sosyal bilgiler dersinin katkı sağladığını belirtmektedirler.

“Problem yaşamadım” kategorisine yönelik bazı öğrencilerin görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

E-7 “Problem yaşamadım.”

K-14 “Sorun yaşamadım.”

“Sosyal bilgiler dersi katkı sağladı” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

E-17 “Evet katkı sağlıyor. Neler yapmam gerektiğini bu derste öğrendim.”

K-29 “Şöyle ki kendi hakkımızı aramalıyız ve başka insanların hakkımıza girmesine izin vermemeliyiz. Sosyal bilgiler dersi de bunu sağlıyor.”

“Sosyal bilgiler dersi katkı sağlamadı” kategorisine yönelik öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

K-12 “Hayır sağlamadı.”

K-18 “Problem yaşadım. Sosyal bilgiler dersi bana yardımcı olmadı.”

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, yabancı uyruklu öğrencilerin vatandaşlık kavramına yönelik alguları vatan sevgisi ve milli unsurlar şeklinde belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde Tatan (2016)’ın çalışmasında da katılımcılar, vatandaşlık kavramına yönelik algılarının vatanseverlik üzerine şekillendiğini belirtmişlerdir. Inkyung ve Mirka (2007) ise ABD’nde Koreli öğrencilerin sosyal uyum ve kültürleşmeyi nasıl edindiklerini ele alan araştırmalarında; Koreli öğrenciler vatandaşlığı milliyetçilik kavramı ile ilişkilendirmişlerdir. Buna bağlamda, literatürdeki bu çalışmaların sonuçları ile bu araştırmanın sonucunun paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmada öğrenciler, sosyal bilgilerle vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları bilme durumunu ilişkilendirmektedirler. Öğrenciler haklarını bu ders sayesinde öğrendiklerini ifade etmektedirler. Arslan (2014)’ın yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersi ile vatandaşlık eğitimi kazandırmanın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, bu araştırmada tespit edilen bulgu ile çelişmektedir. Tatan (2016)’ın çalışmasında, öğrencilerin haklarını öğrenme, sorgulama ve arama ile ilgili sosyal bilgilerin katkısını ortaya çıkaran bir durum tespit edilmiştir. Özdemir (2018)’in çalışmasında ise, öğrenciler sosyal bilgiler dersi ile haklarından haberdar olduklarını ve bu hakları hangi durumda kullanacaklarını öğrendiklerini belirtmektedirler. Literatürdeki bu çalışmaların sonuçları, sosyal bilgiler dersi ile vatandaşlık hak, görev ve sorumlulukları bilme durumu arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmada öğrenciler, sosyal bilgiler dersi ile kanunlara uyma, vergi verme ve askerlik yapma hak, görev ve sorumluluklarını öğrendiklerini ifade etmektedirler. Öğrenciler; yaşam hakkı, eğitim hakkı, özgürlük, eşitlik hakkı, çevreyi koruma görevi, siyasi katılım hakkı, saygı hakkı, güvenlik hakkı ve din ve vicdan özgürlüğü gibi çeşitli hak, görev ve sorumluluklardan sosyal bilgiler sayesinde bilgi sahibi

olduklarını belirtmişlerdir. Ancak araştırmada, eğitim hakkı ile ilgili sadece kız öğrencilerin bahsediyor olması oldukça dikkat çekici bir durumdur. Özdemir (2018)'in çalışmasında, sosyal bilgiler ile kişilerin haklarının ne olduğunun farkına vardığı tespit edilmiştir. Çalışmanın bu yönüyle, bu araştırma ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Özdemir (2018)'in çalışmasında aynı zamanda öğrencilerin, hak ve özgürlüklere saygı değeri ile ilgili verdikleri yanıtlarda geldikleri ülkelere göre cinsiyet farklılığının önem taşımadığı anlaşılmaktadır. Çalışmadaki bu durum ise, bu araştırmadan elde edilen sonuç benzerlik göstermemektedir.

Araştırmada yabancı uyruklu öğrencilerin çoğunluğu, Türkiye'de hak, görev ve sorumluluklarını yerine getirmede bir sorun ile karşılaşmadıklarını ifade etmektedirler. Ancak az sayıda da olsa bazı öğrencilerin mülkiyet hakkı ve sağlık hakkını kullanmada problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Özçetin (2013) çalışmasında öğrenciler ülkemizde eğitim-öğrenim sürecine katılmaktan memnun olduklarını, Türk kültürüne uyum sağlamada ve arkadaşlık kurmada problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Tatan (2016)'ın çalışmasında ise, bazı öğrenciler barınma hakkını ve sağlık hakkını kullanmada çeşitli problemlerle karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Literatürdeki bu çalışmalardan elde edilen bulgular ile bu araştırmada elde edilen bulguların benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmada öğrenciler, vatandaşlık hak, görev ve sorumluluklarını bilme ve kullanmada bir sorun ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler, ülkemizdeki kişilerin vatandaşlık hak, görev ve sorumluluklarına yönelik sosyal bilgilerin önemini de vurgulamışlardır. Bu bağlamda, öğrencilerin sosyal hayattaki sorunlarının çözümlenmesinde sosyal bilgilerin katkı sağladığı söylenebilir. Kiroğlu, Kesten ve Elma (2010)'nın çalışmasında, öğrenciler Türkiye'de önyargı veya dışlanma gibi durumlarla karşılaşmadıklarını belirtmektedirler. Bu araştırmada tespit edilen bulgu ile, bu çalışmada elde edilen bulgu benzerlik göstermektedir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre şu öneriler ileri sürülebilir:

Araştırmada öğrencilerin çoğunluğu ayrımcı tavır ya da ötekileştirmeye maruz bir durum yaşamadıklarını belirtse de bazı öğrenciler bu konuda mağduriyetlerini dile getirmektedirler. Bu sebeple, öğretmenlerin sınıflarında sosyal bilgiler dersi kapsamında bütün öğrencilere farklılıklara saygı değerini daha iyi vurgulamaları gerekmektedir. Bu doğrultuda, Türk öğrencilerle yabancı uyruklu öğrenciler arasında çeşitli kaynaştırma programları düzenlenebilir. Hem okul içi hem de okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin küçük gruplar halinde çeşitli etkinliklere katılmaları desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, (2017). Erişim tarihi: 07.12.2021, <https://www.unhcr.org/tr/>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Coolican, H. (2009). Research methods and statistics psychology. Hodder Education.
- Güneş, M. (2013). Uluslararası Göçün Tetikleyicileri: Suriye'den Türkiye'ye Zorunlu Göçün Cilvegözü Örneği İle Yansımalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Inkyung, L. & Mirka, K. L. (2007). A phenomenological study of korean students' acculturation in middle schools in The USA. *Journal of Research in International Education*, 6(1), 95-117.
- Karasu Avcı, E. ve İbret, B. Ü. (2018). Toplumsal kimliğin oluşumunda sosyal bilgiler dersinin rolünün incelenmesi: Sosyal Bilgiler Öğretim Programları (1968, 1998, 2005). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(29), 336-376.
- Kaştan, Y. (2015). Türkiye'de göç yaşamış çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan problemler. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 216-229.

- Kıroğlu, K., Kesten, A. ve Elma, C. (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 26-39.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2021). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. Erişim tarihi: 17.08.2021, <https://hbogm.meb.gov.tr>
- Özçetin, S. (2013). Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özdemir, S. (2018). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Hak Ve Özgürlüklere Saygı Değerine İlişkin Görüşleri (Kastamonu İli Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Özdemir, S. M., Benzer, H. ve Akbaş, O. (2009). Almanya’da yaşayan 15-19 yaş Türk gençlerinin eğitim sorunlarına ilişkin bir inceleme (Kuzey Ren Vestfalya Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 23-40.
- Patton, M. Q. (2014). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. Çev., M. Bütün ve S. B. Demir, Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sönmez, Ö. F. ve Tatan, M. (2017). Sosyal bilgiler dersinin yabancı uyruklu öğrenciler üzerindeki vatandaşlık algılarına etkisi: Tokat İli Örneği. *Turkish Studies*, 12(14), 393-410.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Elementary Education Online*, 17(3), 1116-1134.
- Tatan, M. (2016). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Vatandaşlık Algılarına Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi: Tokat İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Turan, S., Karasu-Avcı, E. ve Faiz, M. (2019). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin disiplinlerarası yaklaşıma yönelik görüşleri. *International Journal of Field Education*, 6(1), 141-163.
- Türk Dil Kurumu, (2021). Erişim tarihi: 01.10.2021, <https://sozluk.gov.tr/>
- Uluocak, G. P. (2009). İç göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 35-44.
- Wintersteiner, W., Grobbauer, H., Diendorfer, G. & Juarez, S. R. (2015). Global citizenship education. Citizenship education for globalizing societies. Wien: Published by the Austrian Unesco Commission.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED SUMMARY

Migration takes place in the world for political, social and economic reasons. However, these migrations increase the ethnic diversity in societies. This diversity makes it difficult for people in the society to live together. This situation necessitates raising effective and democratic citizens who can

live together as a society and cope with social and global problems. In order to ensure the sustainability of societies in a healthy way, all individuals should benefit from citizenship education. All individuals, regardless of race, religion, language or gender, should acquire the necessary awareness of good and effective citizenship. Like many countries, the Republic of Turkey is also a country of immigration. In our country, citizenship education is given with social studies course at primary and secondary school level.

This research is based on the question "What are the views of foreign students studying in Turkey about their rights, duties and responsibilities?" aims to answer the question.

The model of the research was determined as a qualitative research method. The phenomenology design, which is one of the qualitative research types, was used because the opinions of foreign students were taken by benefiting from their experiences. The study group of the research consists of 30 foreign students who continue their education at the 8th grade in secondary schools in the central district of Kastamonu province in the spring semester of the 2020-2021 academic year. Criterion sampling, which is one of the purposeful sampling types, was used in the research.

In the research, it is seen that foreign students mostly associate the concept of citizenship with patriotism and national elements. Foreign students find the social studies course related to knowing the rights, duties and responsibilities of citizenship. Students state which rights they have acquired through this course. Foreign students stated that they learned the rights, duties and responsibilities of obeying the laws, paying taxes and doing military service in the social studies course. Students stated that they are aware of a wide range of rights, duties and responsibilities such as the right to education, the right to political participation, the right to life, the duty to protect the environment, the right to respect, the right to freedom and security, the right to equality, and the right to freedom of religion and conscience, through the social studies course. It is quite remarkable that only female students talk about the right to education in the research. In the study, it was determined that the majority of foreign students did not take courses or courses that included citizenship rights, duties and responsibilities in their own country. In the study, the majority of foreign students stated that they did not have any problems in realizing their rights, duties and responsibilities in Turkey. However, some students, albeit a small number of them, stated that they have problems in using the right to property and health. Foreign students find the social studies course related to knowing the rights, duties and responsibilities of citizenship. Students state which rights they have acquired through this course. While this situation contradicts the study of Arslan (2014), it is similar to the study of Tatan (2016) and Özdemir (2018).

Foreign students stated that they learned the rights, duties and responsibilities of obeying the laws, paying taxes and doing military service in the social studies course. Students stated that they are aware of a wide range of rights, duties and responsibilities such as the right to education, the right to political participation, the right to life, the duty to protect the environment, the right to respect, the right to freedom and security, the right to equality, and the right to freedom of religion and conscience, through the social studies course. While this situation is similar to Özdemir's (2018) study, it contradicts Arslan's (2014) study. In the study, the majority of foreign students stated that they did not have any problems in realizing their rights, duties and responsibilities in Turkey.

However, some students, albeit a small number of them, stated that they have problems in using the right to property and health. In the study of Özçetin (2013), it is seen that the majority of the students are satisfied with studying in our country, and they do not have many problems in adapting to Turkish culture and in friendship relations. In Tatan's (2016) study, it was revealed that some of the students had problems in exercising their right to health and right to housing. The results of these studies in the literature are similar to the results obtained from this study. Foreign students state that they do not have any problems in knowing and using their citizenship rights, duties and responsibilities.